LÉPE BYCH ŽIVOT UŽ ZNOVU NEPROŽIL

Josef Hyánek

Galén

LÉPE BYCH ŽIVOT UŽ ZNOVU NEPROŽIL

Josef Hyánek

Galén

Upozornění
Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

© Galén, 2017

ISBN 978-80-7492-350-0 (PDF)
ISBN 978-80-7492-351-7 (PDF pro čtečky)

1
Bída ničí, chudoba motivuje

Malý poutník

Nevím, jak bych měl začít. Snad tím, že pocházím z Valašska, z malé vesničky Velíková. Vyrostl jsem v chudých poměrech, mezi čtyřmi sourozenci. Moje maminka byla katolička velice přísná, přísně vychovaná. Dbala na to, aby nejstarší ze synů byl určen pro dráhu kněžskou. Tím jsem byl já a s tím jsem byl i vychováván. Vzpomínám na pouti, na které jsem chodil se stařenkou, jak se na Valašsku říkalo babičce. Pouť znamenala opravdu putování. Svatý Hostýn byl od nás skoro čtyři hodiny cesty. Vyráželi jsme brzy ráno ještě za tmy, abychom stihli v osm hodin mši svatou na Hostýně. Vrátit jsme se museli domů tak, abychom stačili ještě napást krávy.

Vzpomínám na ty pochody za tmy přes hory. Když se začalo rozednívat a byl vidět Hostýn, šli jsme kolem Rusavy a kolem Ráztoky a viděli jsme ty velké kameny, kterým jsme říkali *babské prdy*. A to už jsme se přestali bát. Na Hostýn se stoupalo od Boží vody, to znamená od spodní kaple, ze které vytékal strašně studený pramen. Tam jsme si všichni umyli nohy a dál jsme šli nahoru po schodech, kterých bylo 365 – jako dnů v roce. Na schodech jsme se vkleče modlili růženec až nahoru na Hostýn. Pro mne to bylo nekonečné.

O velké pouti se vycházelo v poledne a přenocovalo se v poutních domech kolem kostela na Hostýně. Ubytovny vypadaly jako veliké maštale a leželo se tam na slámě: ženy vpravo, vlevo muži. Já jako kluk jsem se stařenkou nocoval s ženami a s velkým potěšením jsem pozoroval ostatní babky. Zvláště ty z Moravského Slovácka, které měly takové krátké škrobené širokánské sukně vycpané spodničkami. Počítal jsem na prstech, kolik jich každá měla, a někdy mi ani prsty nestačily. Hanačky zase měly sukně dlouhé a volné, dalo by se pod ně schovat. Stařenka nic takového nenosila.

Když jsme nesehnali místo v ubytovně, mohli jsme přespat v kostele na zemi na nějakých hadrech, které jsme si dali pod sebe. Nejtepleji bylo za oltářem. Tam se mi to líbilo nejvíc, protože se na mne z obrazu dívala hostýnská Panenka Maria. Pouštěla blesky a vodu na Tatary, kteří byli namalovaní jako pajduláci, jak drandí na koních. Celý ten slavný obraz má takovéto dramatické pozadí, často se mi o něm zdávaly sny.

Jako malý kluk jsem chtěl také ministrovat v kostele, a tak mně to maminka nebo babička dojednaly u pana faráře v Lukově v kostele. Jenže Lukovjané byli páni a rozhodovali o tom, kdo z nich bude při kterých mších ministrovat. Na nás přespolňáčky zbývalo jen odpolední požehnání nebo pobožnost u Božího hrobu. Nebavilo nás to, protože se při tom nezvonilo ani se nenosilo víno a to ostatní, byla to taková otrava. Také jsme chodili zvonit na věž a tam už to bylo veselé, byly tam daleko zajímavější věci. Jednou jsme na věži objevili soví hnízdo a mladé sovy jsme vybrali. Když jsem musel po zvonění rychle mazat dolů k oltáři, měl jsem je zrovna za košilí. V kostele jsme klečeli dlouho, sovám se to asi nelíbilo, a tak se postupně z té mé košile vyklubaly a začaly lítat po kostele. Přivolali kostelníka a já dostal pár facek. Tím moje kariéra ministranta v Lukově skončila.

xxx

Na svatou Kateřinu jsme museli nosit panu faráři vykrmenou husu. Za to, že nám, chudým chalupníkům, pronajal kus farské louky, na které jsem pásal krávu. Mně bylo husy líto. Musel jsem se o ni starat a také ji krmit. Pak jsme ji zabili a nesli na faru. Pan farář ale moc spokojený nebyl. Prstem na ni sáhl, udělal v sádle dolíček a řekl, že je moc hubená. To jsem byl na něj pořádně naštvaný.

Podobný nevděk si pamatuji z doby, kdy jsem byl rádcem ve skautské skupině, vlastně jsem ji vedl. Byli jsme velice dobří. Oblastní skautské soutěže, což byly takové bojové závody, jsme všechny vyhrávali. Když ale došlo na odměnu, dostali jsme k našemu zklamání pouze symbolickou cenu – diplom. Pro nás by bývala skutečnou odměnou třeba buzola, náčiní na vaření nebo sekyrka. To dostávala ostatní družstva, ale my jsme dostali pouze papír. Proč?

Ostatní družstva vedli salesiáni a v katolickém duchu. Byly to takzvané *homogenní oddíly*. My jsme pro ně nebyli dostatečně věřící katolíci. Maminka sice byla katolička, ale tatínek byl socan, a tak to naše rodina neměla „kádrově čisté".

Tatínek byl prchlivá povaha a nikdy se dlouho nerozpakoval mně nařezat. Vzpomínám si, jak jsem dostal, když jsme ve škole s panem řídícím nastudovali divadelní představení. Před představením jsem kluky cestou z kostela za-

vedl na raky a ryby. Na školu i divadlo jsme zapomněli. Ještě jsme v těch svátečních šatech z kostela spadli do potoka! Divadlo se kvůli nám nekonalo, protože dlouho trvalo, než nás na tom potoce našli, a tatínek mě přede všemi seřezal provazem.

Podruhé jsem takový nářez dostal, když se po přechodu fronty v roce 1945 likvidovaly granáty a výbušniny. My kluci jsme to měli pochopitelně zakázané, ale dělali jsme veliké frajery. Pomalu jsem se plížil k jednomu granátu – a ten samozřejmě vybuchl. Byl jsem sice za stromem, ale přesto mi poranil ruku. Krev mně tekla tak, že jsem utíkal domů a musel jsem si zavázat ruku do ručníku. Když se to dozvěděl tatínek, nejdřív mě seřezal provazem a pak mě s tou rukou v ručníku poslal pět kilometrů k doktoru Srnovi do Slušovic, aby mi to sešil. Dodnes tam mám šrámy. A dodnes se divím, že mě poslal samotného, vždyť jsem mohl po cestě vykrvácet.

Tatínek byl sociálně výrazně levicově orientován. Pocházel z velice chudobných poměrů, byl sirotek. Není divu, že měl vysoké sociální cítění. Trval na tom, abych „měl študia", což mu bylo odepřeno. Maminka pracovala ve Zlíně u Bati ve fabrice na punčochy, tatínek byl tesař a pracoval na Ostravsku na stavbách pevností. Za války pak také pracoval u Bati, ve stavební firmě.

Já sám jsem si to, že pocházím z chudých poměrů, začal uvědomovat, až když jsem se v roce 1946 dostal na gymnázium ve Zlíně. Bylo to pro mne smutné zjištění. Spolužáci „přespolňáci" na tom byli podobně jako já, ale studenti ze Zlína si žili mnohem lépe. Cítil jsem nejen sociální rozdíl, ale i určitý despekt, s nímž se na nás chudé dívali. Postupně jsem začal rozumět i všem narážkám a komentářům na poměry, které nám, vesnickým klukům, byly předtím absolutně neznámé.

Bylo to období, kdy i do Československa dodávala pomoc mezinárodní organizace UNRRA. Na gymnáziu jsem byl vyhodnocen jako nejchudší a nejpotřebnější student. Dostal jsem velkou krabici se zimním oblečením a rukavicemi a byl jsem na to velice pyšný. Když jsem ji ale přinesl domů, maminka se rozplakala a tatínek byl zaražený, že jeho

nejstarší syn je z celé školy nejchudší. Až v té chvíli jsem si uvědomil, jak je to pro rodiče ponižující.

Budu salesián, Baťa, anebo…?

Vyrůstal jsem na vesnici a s přírodou jsem byl odmalička spojený. Jistě to mělo vliv i na moji budoucí profesní dráhu lékaře. Než jsem přešel na gymnázium ve Zlíně, navštěvoval jsem měšťanskou školu ve Fryštáku, vzdáleném od Velíkové pět kilometrů. Do školy jsem chodil dva kilometry pěšky do Lukova a odtamtud jel autobusem. Na autobus do gymnázia jsem to měl také pár kilometrů. Pořád jsem se pohyboval v přírodě, běhal jsem lesem, a tak jsem měl dobrou fyzickou kondici. Na gymnáziu jsem později suverénně vyhrával závody v rámci Tyršova odznaku zdatnosti.

Více než na výuku ve fryštácké škole si vzpomínám na salesiány. Pro nás přespolní měli útulek, v němž jsme se mohli ohřát. Dostali jsme teplý čaj a po vyučování nám promítali pohádky a cestopisné diapozitivy. Udělalo to na mě dojem a umínil jsem si, že budu také knězem. Salesiánem.

Vzpomínám si také na jednoho učitele z měšťanky. Byl to docent Gaja, bývalý asistent z olomoucké fakulty. A odvážný člověk, protože nás za války učil nejen povinnou němčinu, ale navíc ruská slovíčka. V té době už byli v okolních lesích partyzáni, zvláště aktivní partyzánská skupina Jana Žižky z Trocnova. Jako kluci jsme se snažili s nimi setkat. Nebylo mi proto zatěžko zanést v noci chleba a další jídlo pro partyzány a anglické parašutisty do hájenky mého strýce v hutských lesích. Odměnou za strach, který mne v noci v lese provázel, pro mne bylo setkání s majorem Murzinem, náčelníkem brigády. Murzin byl vousatý, nosil motorkářskou kuklu a ruský bubínkový automat.

Zlínské gymnázium se původně se jmenovalo Reálné gymnasium Baťa, později bylo přejmenováno na Gymnasium Dukelských bojovníků. Do školy jsem jezdil z domova brzo ráno dělnickým autobusem. Měl pravidelně zpoždění. My „přespolňáci" jsme toho využívali, ba zneužívali: na vyučování jsme si zvykli přicházet dosti pozdě. Všichni na mne rádi „počkali", což pro mne mělo později nepříjemné následky – u maturity.

Když jela škola do Jeseníků na lyžařský výcvik, zůstal jsem doma, neměl jsem totiž zimní vybavení ani lyže. Tatínek mi doporučil, ať si lyže udělám z „dušků" čili prkýnek ze sudu. Takové „lyže" nám do té doby stačily; ale já se tak styděl, že jsem raději nikam nejel. Obrečel jsem to. Až později mi pan profesor Mezihorák, který nás učil tělocvik a viděl, že jsem vytrvalec a vyhrávám běžecké závody, obstaral běžky. Na nich jsem vyhrával. Při příštím pobytu školy v Jeseníkách jsem se stal dokonce přeborníkem v závodu na 25 kilometrů. Za sportovní úspěchy jsem byl několikrát veřejně pochválen ve školním rozhlase, v roce 1947 jsem dostal jako první na Moravě Tyršův odznak zdatnosti.

Téhož roku jsem byl vybrán jako chudý student na prázdninový pobyt od Československého červeného kříže. Původně koncentrační tábor v Bochově, v západních Čechách, byl po válce přestavěn na rekreační zařízení Mezinárodního červeného kříže. Maminka plakala a nechtěla mě pustit, ale tatínek řekl: „Pojedeš."

Cesta vlakem trvala dva dny. Psal jsem si cestovní záznam, kudy projíždím. Vlak končil v Praze a nezbývalo než na Masarykově nádraží přespat. Pak mi nějaký pán řekl, že do Bochova vlak nejede, že musím pokračovat autobusem. Vše mi podrobně vysvětlil a já šťastně doputoval. Sice o dva dny později, ale stejně jsem byl přijat s velikou slávou studenty z Anglie, Francie a ostatních zemí. Byl jsem z nich nejmladší, benjamínek.

Jednou mě vzali kluci s sebou do Karlových Varů. Jeli jsme stopem. Zastavila nám nějaká limuzína, v ní seděl jediný pán a nás čtyři kluky naložil. Hned se dal do řeči a vyptával se: „Odkud se berete, kam jedete?" Chvilku mluvil francouzsky, chvilku anglicky a pak povídá: „Jsem Honza Masaryk." Povozil nás po Varech, ukázal nám, kde je co zajímavého. A já jsem se mohl pyšnit, že jsem jako malý kluk poznal pana ministra Masaryka.

Reálné gymnázium mělo velice široký záběr. Učily se tam nejen klasické předměty jako latina, ale také francouzština, matematika a ostatní předměty. Na přání tatínka jsem si ještě přidal geometrii. Chodil jsem také na náboženství, které se tam vyučovalo. Celková úroveň výuky byla vysoká, před-

nášeli nám vysokoškolští profesoři z Baťových výzkumných ústavů, kam byli za války „uklizeni“. Ve třídě nás bylo asi třicet, z toho deset přespolních. Pro mne bylo vyučování obtížné, zvláště čeština. Byl jsem z Valašska a mluvil jsem nářečím. Paní profesorka Langrová lamentovala, že má ve třídě samé takové „pasekáře“, kteří ani neumějí mluvit česky. Cítil jsem ten handicap. Z češtiny jsem míval nejhorší známky, někdy i čtyřku.

Také profesor matematiky Berka byl při výkladu velice rázný. I když jsem nebyl v matematice nejlepší, měl jsem radost z každého úspěchu v jeho hodině, z každého příkladu, který se mi podařilo vyřešit. Vzpomínám si, že když v únoru 1948 probíhal komunistický převrat a rozhlas vysílal, co se děje, pan profesor řekl: „Je vážná doba. Věnuji vám hodinu matematiky, abyste se mohli orientovat a v hodině si vyříkat svoje názory, jak to kdo z vás vidí.“ V diskusi zvítězil spolužák Červenka, který byl zastáncem komunistů. Byla to ale hodina demokratického jednání, každý mohl říci svůj názor. Já jsem se tam projevil jako venkovan, který absolutně nemá žádný politický přehled.

To, že jsem měl rád fyziku, bylo spojeno s panem profesorem Vaškem. Pocházel z Moravského Slovácka, učil nás názorně na příkladech, ale hlavně nás učil lásce k hudbě. Dokonce pro nás založil Symfonický orchestr Gymnázia Dukelských hrdinů. Nejprve jsem hrával na trubku a později jsem se spolužákem troubil na lesní roh. Při studentské hymně *Gaudeamus igitur* jsme pak hrávali sólově fanfáry. Moje vzpomínky na účinkování v orchestru patří mezi ty nejhezčí. Snad nikdy jsem už nepoznal takovou směs přísnosti a laskavosti pedagogů jako v orchestru. Vyhrávali jsme všechny hudební soutěže, i ty nejvyšší v Praze.

Muzika vůbec hrála v mém životě významnou roli a všude mne provázela. Už odmalička. Maminka krásně zpívala, hlavně nábožné a národní písničky. Když zazpívala *Osiřelo dítě*, hned jsem ji zase poslouchal a nezlobil. Tatínek zpíval pořád – moravské lidové, vojenské nebo řemeslnické (většinou sprosté) písničky. Hrál na několik hudebních nástrojů a měl dokonce vlastní malou dechovou kapelu. Mne také učil hrát. Základem byly housle, potom ale byla potřeba

trubka, abych mohl hrát na pohřbech a na svatbách. Na gymnáziu jsem pak povýšil na lesní roh, takže k stáru jsem troubil myslivcům halali při honech. Také dnes, když chystám nějakou přednášku, mám puštěnou hudbu. Klasickou: Bacha, Stamice, Mozarta, Verdiho, Blodka, Smetanu, Nováka či Dvořáka. Líbí se mi i moderní vážná hudba tak po Janáčka či Stravinského, dál už tomu nerozumím.

xxx

V roce 1948 jsme s naším orchestrem vyhráli Soutěž tvořivosti mládeže v Praze a za odměnu jsme dostali měsíční pobyt ve Stachách na Šumavě, v pohraničí. V té době už z Československa utíkali lidé přes hranice. V naší skupince muzikantů byl jeden chlapec, trombonista, který chtěl studovat na bohoslovce. Chystal se utéct do kláštera v Pasově. Aby to nebylo nápadné, vzal s sebou ještě jednu dívku a mne. Vydali jsme se k hranici, která tenkrát ještě nebyla příliš střežená, asi bychom klidně prošli. Zbývalo nám překonat poslední kilometr. Myslel jsem, že tam kamaráda zavedeme a s dívkou se pak vrátíme zpátky. Jenže když jsme uviděli dva pohraničníky, chlapec, který chtěl utéct, propadl panice a přihlásil se jim.

Zatkli nás všechny a vyšetřovali nás. Vyšetřující už mě měl dost. Řekl mi, ať se přiznám, že mne hned pustí, že ostatní už se přiznali. Odmítal jsem. Já jsem přece utéct nechtěl! Byl jsem proto zatčený nejdéle. Náš tábor byl mezitím zrušen a já musel jet až domů na Moravu stopem. To byla nepříjemná příhoda, ale kupodivu mi kádrově nijak neublížila.

Na gymnáziu jsem sice hrál v orchestru, ale na takové věci, jako byly taneční, jsem neměl čas – a ani peníze. Když si mě naše sousedka Dočkalová vybrala jako hlavního družbu na svatbu, měl jsem problém. Byla to veliká svatba. Jako hlavní družba, a tedy i organizátor svatebního dění jsem vše zvládl výborně. Ale co večer? K mým povinnostem patřilo i zahájení taneční zábavy obtančením sálu s hlavní družičkou, jenomže já tancovat neuměl a celý den se toho strašně bál.

Při hostině jsem seděl vedle hlavní družičky. Byla to taková děvčica krev a mlíko, na tanec se jen třásla. Jedlo se,

pilo, víno i slivovice tekly proudem. Já jedl řízek. Byl pěkně tuhý, a jak jsem s ním zápasil, odskočil z talíře a spadl mé družičce na šaty. Všechno měla mastné. Začala vřískat a dala mi facku. Odešla se převléct a už se mnou nechtěla nic mít. Přivedla si s sebou svého kluka, a ten uměl, pane, tancovat! A tak jsem byl od toho zahajovacího tanečního „sóla" osvobozen.

Potom jsem se raději rychle naučil alespoň základní kroky. Ne v tanečních, na to jsem neměl, ale na pastvě. Děvčata mě naučila valčík a polku – a s tím jsem si úplně vystačil. Takhle jsem vstoupil do tanečního a kulturního života.

xxx

Maturovali jsme v roce 1951. Učil jsem se dlouho do noci. Ten den, kdy jsem měl maturovat, jsem musel ještě ráno napást krávy. Na pastvě jsem usnul, a když jsem se probudil, bylo mi jasné, že autobus do Zlína už nestihnu. Krávy jsem tedy zahnal domů, oblékl si sváteční šaty a šel jsem na stop. Nakonec jsem se svezl vozem s cihlami do Fryštáku a tam jsem přesedl na autobus do Zlína. Do školy jsem se dostal v jedenáct hodin. Maturity už byly v plném proudu. Pan ředitel mi vynadal a řekl: „Půjdete až poslední, z maturit si nenechám dělat holubník!"

Odešel jsem z ředitelny celý zkroušený. Jak tak stojím na schodech školy a přemítám, co bude dál, vyšel ze zkušební místnosti starší pán. Povídá mi: „Jsem předseda maturitní zkušební komise, jsem ze Vsetína. Když jsem jel ráno k maturitám, řekl mi řidič autobusu, žes pásl krávy a autobus jsi nestihl." Slíbil, že se přimluví u ředitele, aby mě k maturitě pustil.

Maturitu jsem tedy ten den složil, ale neobešlo se to bez problému. Ruštinu nás učila rodilá Ruska, partyzánka. Mladá holka, pěkně macatá. Pro nás to byla Ljuba a trochu jsme si z ní utahovali, neuměla pořádně česky. Neměla takovou autoritu jako ostatní. Při maturitní zkoušce z ruštiny mi to asi chtěla za všechny vrátit. A také za naše pozdní příchody, kdy se docházka řídila podle toho, kdy dorazil Hyánek. Ljuba jako aktivní partyzánka tuto oblast dobře znala, včetně všech spojů. Bylo jí jasné, že jsme se od autobusu loudali a poflakovali. Teď nastala chvíle mi to vrátit.

Když jsem si vytáhl maturitní otázku, divně se na mne podívala a ptala se, zda *panimaju vapros*. Když jsem si přečetl znění otázky, *Imperialističeskaja politika Vatikana*, odpověděl jsem, že *něpanimaju* a že nevím, kdo byl *gaspadin Vatikana*. Ljuba to vyhodnotila jako další provokaci a odmítla mě zkoušet. Musel zakročit předseda komise s tím, že mi má dát jinou otázku. Zkoušku jsem udělal, z ruštiny jsem dostal trojku a maturitu jsem tím úspěšně zakončil.

Maturitní večírek už tak úspěšně zakončen nebyl. Konal se v Myslivně ve Zlíně, byli tam s námi třídní profesor Šrámek a profesor dějepisu Šimonovský. Oslavovali jsme asi dost hlučně a přišel na nás nějaký pán v županu. Řekl, že je policejní šéf a že máme okamžitě přestat, nebo to tam nechá vyklidit. Šéfa policie jsme si představovali jinak než v županu, a tak jsme si ho dali na ramena a vynesli ven.

Za půl hodiny dorazily dva kamiony policistů, kteří celou sešlost naložili do aut a odvezli do kasemat pod radnicí. Až ráno nás přišel vysvobodit ředitel gymnázia. Kantoři se nás při zatýkání zastávali a policisté je také zmlátili, takže si stěžovali, jak s nimi zacházeli. Profesor Šimonovský řekl doslova, že tak surově ho nebili ani v koncentráku. Incident potom skončil dohodou: náčelník policie nehlásil naše chování na večírku a ředitel gymnázia si nestěžoval na chování policie. Maturitní večírek a noc „v base" pak všichni celý den dospávali v tělocvičně gymnázia. Kromě mne: já totiž pracoval jako brigádník u zedníků, a tak jsem v tmavém maturitním obleku napochodoval přímo na stavbu.

Kam dál? Maminka ze mne vždycky toužila mít kněze. Poměry se ale v té době změnily. Teologická fakulta zůstala pouze v Litoměřicích, a tak maminka i babička uznaly, že na tu „komunistickou" teologickou fakultu jít nemohu. Podal jsem si tedy přihlášku na medicínu. Když nebudu lékařem duší, budu lékařem těla.

2
Učňovská léta

Na studiích v Olomouci

Přijímací zkoušky na lékařskou fakultu v Olomouci byly pro mne poměrně snadné. Z gymnázia jsem byl velmi dobře připraven.

Vedení fakulty bylo velice dravé. Bojovalo s teologickým vlivem na olomoucké univerzitě a snažilo se zlikvidovat veškerou demokracii na fakultě. Tajemník fakulty Kuřátko se choval v rozporu se svým jménem jako despota. Inu, v Olomouci byli vždy papežštější než papež.

Učili jsme se intenzivně, hlavně biologii a anatomii. Studenty prvních ročníků ubytovali ve velice staré koleji Vodárna, v detašované sakristii arcibiskupského paláce ve Wurmově ulici. Bydlelo nás tam asi dvacet, na palandách. Jakékoliv večerní studium v tomto prostředí bylo vyloučeno. Hledali jsme ubytování v privátech, ale bylo to velice drahé. Když jsem doma ve Velíkové vysvětlil mamince, jak bydlím, zavolala stařenku, svou maminku, která díky svým „farním" známým mezi kanovníky můj problém vyřešila. Vlastně ne ona sama, ale přímo kancelář arcibiskupa olomouckého. Fara v Hodolanech byla po zásahu StB prázdná, a tak mě tam ještě s kolegou Zapletalem z Březůvek ubytovali. Majorátními pány na faře jsme byli od roku 1951 až do roku 1953, i když jsme bydleli jen v jednom pokojíčku; vše ostatní bylo zapečetěné. Šikovně jsme vysouvali pečeticí nitky a tajně prohlíželi další pokoje. Byla tam literatura a propagační materiály pro duchovní agitační středisko, a tak není divu, že fara byla pod neustálým dohledem.

xxx

Rodná vesnice mne „pronásledovala" i v Olomouci. Doma na Valašsku, na pasekách, byli před válkou všichni chlapi pytláci. I můj tatínek a jeho bratr pytlačili. Do té doby, než se strýc stal hajným u pana hraběte Seilerna a tatínek mu začal dělat pomocníka. Na vlastní oči jsem viděl, jak rozlámali pytlácké flinty o okraj betonového hnojiště, když se stali myslivci. Po válce se situace stabilizovala, zbraně se kontrolovaly a pytláctví se trestalo. Když mi ale maminka chystala jídlo s sebou do Olomouce, bylo úplně běžné, že mi řekla, ať zaběhnu do lesa pro hříbky nebo pro bažanta. Šel

jsem, zastřelil bažanta, maminka mi ho upekla a dala s sebou do skleničky.

Myslivecký spolek u nás na dědině byl pestrý. Chlapi se mezi sebou neustále hádali a pytlačili. Když se stal nějaký malér, přišli policajti, sebrali všem flinty a rok si nikdo nevystřelil. Moji milí rodáci si tedy vymysleli opatření: protože jsem v Olomouci a u nich vlastně nemohu žádný lovecký přestupek udělat, složím myslivecké zkoušky a oni na mne napíšou svoje lovecké zbraně. Budu je mít u sebe a oni si je budou jen půjčovat. A protože nebudou jejich, tak jim je policajti nebudou moci sebrat. Takže mě přinutili složit myslivecké zkoušky, a to mi ještě nebylo ani jednadvacet let, což byla podmínka. Chybějící roky jsem si musel „přikoupit", abych mohl dostat lovecký lístek. Myslivcem jsem se stal takhle z donucení, já o to ani nestál.

Zanedlouho se na vesnici konala slavnostní primice, což je první mše svatá, kterou slouží vysvěcený pan farář ze vsi. Je to vždycky sláva pro celou obec. Hasiči, zahrádkáři, králíkáři, myslivci, prostě všechny spolky se předhánějí, čím se pochlubí, jaká sláva se na vesnici udělá. Vždycky je to i s muzikou. Myslivci slíbili, že na tu hostinu pro nového kněze střelí srnce na guláš. A jak se datum primice blížilo a pořád nebylo střelené žádné srnčí, tak mně tatínek telefonoval do Olomouce: „Prosím tě, přijeď! My toho srnce pořád nemáme. Ty dobře střílíš, tak nám musíš pomoci, nebo bude veliká ostuda."

Tehdy ještě nebyly soboty volné a primice byla v neděli v Lukově. Z Olomouce jsem se přihrnul v sobotu odpoledne a hned jsme udělali plán. Byli jsme čtyři, a tak jsme ten les, ve kterém srnce vysledovali, obstoupili. Ti staří strejdové-pytláci to ovládali, stavěli se proti větru a podle slunka, věděli, jak zvěř nasměrovat, aby šla ke střelci. Řekli mi: „Tady si stoupneš a my ti sem srnce dotlačíme. A ty ho tady střelíš!" Myslel jsem, že se jim to stejně nepodaří, a tak jsem souhlasil.

Stoupl jsem si, kam mi řekli, a přesně, jak to naplánovali, ke mně do hodiny napochodoval krásný mladý srnec. Koukal jsem na to krásné zvíře a pomyslel jsem si: To mám ta-

kovou krásu zabít kvůli farářovi? Ani mě nenapadne! Tak jsem ho nechal přejít a basta fidli.

Jen to zvíře přešlo a schovalo se do křoví, chlapi přiběhli a začali mi nadávat: „Co jsi, blbče, dělal? Kam ses to díval? Vždyť šel přímo na tebe! My ti vyškrábeme oči, to přece není možné!" Pěkně mi vynadali, že jsem ho nestřelil. Neřekl jsem jim, že to bylo schválně, že mi ho bylo líto. Nakonec usoudili, že se schoval někde poblíž. „Tak my ti ho znova naženeme, ty se tady postav a tady ho střelíš!"

Říkal jsem si, že ten srnec není tak blbý, aby přišel podruhé, jenže ti chlapi to se zvěří opravdu uměli. Po další hodině vyšel na tu louku z druhé strany, přesně tak, jak se myslivci domluvili. Už mi nic jiného nezbývalo, než toho mého prvního srnce zastřelit. Bylo mi ho líto a ani jsem se na něj nešel podívat. Můj tatínek byl hrozně pyšný: „Podívejte se, kluk trefil přímo na komoru!" Pravda je, že jsem byl dobrý střelec, ale ten guláš jsem na primici nejedl.

To byly moje první zážitky u myslivců. Mimochodem, české slovo „myslivost" velice výstižně a správně pojmenovává situaci, protože se musí opravdu vymyslet, jak s tou zvěří jednat. Jiné národy užívají výrazy pro lovení a zabíjení, například *Jäger, hunter, chasseur* – a my máme pro myslivce slovo odvozené od myšlení.

xxx

Abych se na studiích „uživil", dělal jsem při studiu řadu vedlejších prací. Nebyl jsem sám, kdo potřeboval peníze. Chodili jsme na brigády: na brambory, na nádraží vykládat vagony. Na fakultě jsem pracoval jako demonstrátor; ten, který pomáhá vyučovat ostatní studenty. Dvě stě korun měsíčně – to tehdy znamenalo značné peníze, navíc jsem se cítil užitečný a samostatný. Díky tomu jsem poznal medicínu také z jiné strany než jen ze studentské lavice. Jen na ten veselý studentský život mně jaksi nezbývalo času…

Na fakultě přednášela řada vynikajících profesorů, například profesor Mělka, fyziolog. Vtloukal nám do hlavy: „Abychom se mohli naučit nové, musíme zapomínat staré." Profesor Zrzavý byl nejen anatom, ale i velký estét a malíř. Nejvíce mě zaujal pan docent Šantavý. Měl zajímavou vyučovací metodu: od prvního ročníku biochemie si sedal do

první řady a říkal, že se bude učit s námi. Prohlásil, že on už umí tohle a toto, a kdo se bude učit s ním, tak vlastně nemůže propadnout. Celé studium nás vedl tak, že jsme se vlastně *učili se Šantavým*. Už při třetím praktiku musel každý umět pracovat s mikroskopem. Pro větší zvětšení jsme museli používat imerzní mikroskopování pomocí oleje: pod objektiv se položí preparát, objektiv se dá až na preparát, na spoj se kápne imerzní olej a optické podmínky se výrazně zlepší.

Kolegyně Marienka ze Slovácka tam spokojeně seděla, pan docent nás obcházel a vyptával se, kdo co vidí v mikroskopu, zda ten chlorofyl z kytky *Tradescantia zebrina*? Marienka řekla, že tam nevidí nic. Pan docent se zeptal, jestli tam má preparát z té kytičky. Řekla, že má. Na otázku, zda si tam přidala také imerzní olej, aby bylo něco vidět, přiznala, že ne. Vzala tedy lahvičku s olejem, sundala z mikroskopu okulár a do otvoru nalila olej až po okraj. To bylo silné i na docenta Šantavého! Praštil s okulárem, odešel a už se do hodiny praktik nevrátil. Marienka se pak brzy vdala za jednoho docenta z anatomie a medicínu pověsila na hřebík; naštěstí pro všechny.

Pan docent mne získal pro zkoumání aminokyselin. Přihlásil jsem se k němu jako demonstrátor. Zřejmě jsem se mu líbil, protože mě hned přidělil k týmu asistentů do chromatografické laboratoře. Pan docent Šantavý byl v té době světový odborník na deriváty kolchicinů, které chromatograficky izoloval.

V té době jsem se začal chromatografii pořádně věnovat a dostal jsem se dokonce k práci na dvoumetrové chromatografické koloně, na které se izolovaly jednotlivé frakce kolchicinu. Nevím, jak se to vlastně stalo. Tato obrovská kolona, kolem které jsme půl roku opatrně chodili, a než jsme ji naplnili aluminium oxidem, všechny její vrstvy jsme pořádně promyli, aby se dala použít k izolaci, tak tato kolona spadla a rozbila se.

Co na to pan docent? Nevyšetřoval, kdo co zavinil. Všechny, co se kolem motali, včetně asistentů, vyhodil z laboratoře. Tím by moje kariéra na biochemii skončila, já se ale nenechal odradit.

Protože jsem potřeboval peníze, zašel jsem na katedru biologie k panu docentu Buchníčkovi. Při pohovoru jsem uspěl a byl jsem přijat jako demonstrátor. Měl jsem pomáhat při výzkumném úkolu o vlivu zevního prostředí, jak se tenkrát jednoduše nazýval dnes tolik přetřásaný „environment".

Pan docent Buchníček měl utkvělý výzkumný plán: když budeme chovat generace much na otáčejícím se gramofonovém kotouči, jejich stá nebo dvoustá generace bude vlivem vnějšího prostředí létat pořád dokola. Takže jsme množili a množili mouchy na otáčejících se kotoučích, avšak ani dvoustá, ani pětistá generace much nelétala dokola, zkrátka si odletěly rovně. Vědecký objev se tedy nedostavil. Byl jsem rád, protože po tom neúspěchu se mi z tohoto takzvaného výzkumu podařilo odejít.

Vzpomínám na přednášku prof. MUDr. Hrbka, tehdejšího rektora olomoucké univerzity, o vědeckých úspěších sovětské medicíny. Konala se v předvečer Velké říjnové socialistické revoluce a tenkrát jsme na ni všichni museli jít povinně. Přednáška byla krásná, plénům spokojené, tleskalo a začala diskuse. Přihlásil se pan docent Mores, což byl šéf dětské kliniky, takový kverulant, zásadně se vším nespokojený. Nejdříve povídal o tom, jak nám to všechno pan rektor krásně vysvětlil, jak to všechno funguje. Přednáška byla zaměřena na tehdejší sovětskou vědu: Mičurin, Lepešinská a podobně, na vliv vnějšího prostředí. Nakonec pan docent povídá: „Tak jdu, Magnificence, na tu vaši přednášku a ve vrátnici nemocnice potkám krásného vysokého kluka jako Hrbek, vlasy jako Hrbek, no prostě figura jako Hrbek. A tak si říkám: Hele, s kým ho ta Hrbková asi měla? Měla ho s tím Hrbkem, nebo, jak vy vykládáte, že vše se řídí vnějším prostředím, s tím vnějším prostředím?"

Nastal veliký aplaus a veliký kravál, pan rektor zmizel z katedry a byl konec.

xxx

Přihlásil jsem se jako demonstrátor u profesora Mělky na fyziologii. Fyziologický ústav měl světové renomé. Profesor Mělka byl jedním z asistentů proslulého profesora I. P. Pavlova, který zkoumal podmíněné reflexy u psů. Dostal jsem